

יום ב', כ"ג באלול תשע"ו (26 בספטמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם. אבא קובנר, 1978

היום, **כ"ג באלול**, בלוח העברי, 15 שנה ליום **מתקפת הטרור על מגדלי התאומים**. הנ"ל הוא מה שכתבנו בדף יום למחרת:

"בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ. והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום, ורוח אלוקים מרחפת על-פני המים..."

היום הזה היה ששה ימים קודם שנברא האדם, **ויום שנברא האדם ראש השנה היה**. הרי יום ראשון למעשי בראשית – כ"ה באלול היה – והוא התאריך של מחר....

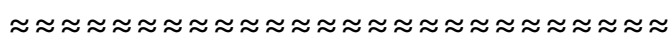
אם כן, לפני תחילת בריאת העולם – **תוהו ובוהו היה...**

שאלה: האם אנו היום – לאור האירוע/האסון הבלתי-יאומן והבלתי-מובן שפקד את העולם **אתמול**, שהשלכותיו הישירות עוד מורגשות **היום** ושאי-אפשר לעכל עדיין את משמעותו לגבי **מחר** – האם אנו בסוף תהליך של תוהו ובוהו ולפני בריאה חדשה או רק בתחילתו? ימי אלול ימי חשבון-נפש הם...

תשובה חלקית לדבר ניתן למצוא בלימוד הבא:

ר' שמעון בן יוחאי אומר שבוע [=מחזור של שנים] ש[משיח] בן דוד בא ... חמישית שובע גדול, אוכלים ושותים ושמחים, **בששית קולות, בשביעית מלחמות, במוצאי שביעית בן דוד בא**. [אנו נמצאים כעת בסוף שנת שמיטה – שנה שביעית...] רבן גמליאל אומר דור שבן דוד בא ... וחכמת סופרים תסרח, ויראי חטא ימאסו, פני הדור כפני הכלב, והאמת נעדרת, וסר מרע משתולל. ר' נהוראי אומר דור שבן דוד בא נערים ילבינו זקנים, זקנים יעמדו לפני נערים, בת קמה באמה, כלה בחמותה, ואין הבן מתבייש מאביו. ר' נחמיה אומר דור שבן דוד בא עזות תרבה, והיקר יעוות, והגפן תתן פריה והיין יהיה ביוקר, והמלכות תהפך למינות, ואין תוכחה...

[מסכת דרך ארץ פרק רבי שמעון הלכה א']

אחת הסוגיות הקשות בעקבות אסון זה היתה שאלת העגונות – אשה שבעלה נעדר/נעלם ואין עדים היכולים להעיד בוודאות שהוא מת. מה גורלה? תוכל להנשא שוב לאיש אם לא? על כך הדברים הבאים:

"כִּפְאָשׁוֹר שְׁמַעְנוּ כִּן רְאִינוּ--בְּעִיר-ה' צָב-אוֹת בְּעִיר אֶלְקִינוּ אֶלְקִים יְכוֹנְנָה עַד-עוֹלָם סְלָה."
מתוך פרק התהלים [תהלים מ"ח 9] שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום **שני**
בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום טוב ונעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לפדיון נפשם של נעדרי וכלואי ישראל, ורפואתם השלמה לכל חולי ישראל

יום ב', כ"ג באלול תשע"ו (26 בספטמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם. אבא קובנר, 1978

התרת העגונות

לבד מהאבל על כל אותם יהודים הי"ד שנספו במתקפת הטרור הרצחנית, בתוך האבל הכללי על כל הנספים משאר אומות העולם. **הבעיה הגדולה הייתה, מבחינת ההלכה היהודית, אותם עגונות.** נשים יהודיות שלא הייתה עדות ברורה או מוכחת לפטירתו של הבעל. מה שמקשה את האישור ליכולתה להינשא מחדש. גדולי פוסקי הדור באותה עת, עסקו בנושא זה. יצאו עשרות פסקי דין, תשובות, ועוד. **הגאון הרב גבריאל ציננער שליט"א**, מגדולי הפוסקים בארה"ב, עסק בלהט גדול בנושא, חקר ובירר ובדק, ואת פרשיית הדברים הדפיס בכמה חוברות מיוחדות. ...

הרב מרדכי וויליג, ראש כולל עליון ב-YU שבניו-יורק, **החליט לשתף שניים מגדולי רבני ארץ ישראל** בשאלה זו, **הגאון הרב זלמן נחמיה גולדברג שליט"א**, חבר בית הדין הגדול בירושלים, **והראשון לציון**, **הגאון הרב עובדיה יוסף שליט"א**. הרב וויליג הציג בפניהם עדויות שנגבו בבית דין בארצות הברית. הרב ז"נ גולדברג ביקש מהרב וויליג הבהרות, ואף הגיב להערות **הרב מנחם סנדרוביץ'**, ראש כולל במילווקי בארה"ב. **שניהם הכריעו שיש מקום להתיר את העגונות:** הרב גולדברג התייחס לשמונה מקרים והרב יוסף למקרה אחד. מאלפים הם ההדגשים השונים שבאו בדברי שני הפוסקים.

כאמור, נשאל הרב יוסף על מקרה אחד. כהרגלו, הוא מקיף קודם את הנושא כולו ורק אחר כך מגיע לתוצאה הפרטית. דיונו חובק עולם ומלואו, תוך שהוא מנסה לנהוג לקולא, ולכן הוא מציין את המיוחד באסון: **"במקרה זה, שאין לו אח ורע כמעט בכל הדורות... בהתפוצצות המטוס על יושביו בתוך המגדל, התבערה האיזומה שנגרמה מכך עם חמישים טון של דלק שבבטן המטוס, עד שלא השאירה מפלט לכל הנמצאים בקומות העליונות של המגדל... בדומה ל"נפל לתוך כבשן האש מעידן עליו [שמת]"**. הרב יוסף מדגיש שוב ושוב את הצורך להקל בדיני עגונות.

הרב יוסף **מסתמך גם על הכלל "ספק ספיקא", שמשמעו: ספק כפול, שעל פיו התיר עגונות במלחמת יום הכיפורים.** הספק הכפול במקרה זה הוא: **"שמה נשרף בתבערה הגדולה, ואין לו מפלט לברוח מן האש הלוהטת. ואם תמצי לומר שלא נשרף, שמא נקבר תחת המפולת ומת"**. הרב יוסף התייחס גם לכלל "תרי רובי": הרוב האחד הוא חזקת המיתה מעוצמת הפגיעה בבניינים, והשני הוא אי היכולת להימלט מן המקום, כולל החיפושים המדוקדקים שנעשו בעיי המפולת לאחר

"כְּאִשֶּׁר שָׁמְעֵנוּ כִּן רְאִינוּ--בְּעִיר-ה' צָב-אוֹת בְּעִיר אֱלֹקֵינוּ אֱלֹקִים יְכוֹנֵנָה עַד-עוֹלָם סְלָה."

מתוך פרק התהלים [תהלים מ"ח 9] שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום **שני**

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום טוב ונעים לכל בית ישראל!

יום ב', כ"ג באלול תשע"ו (26 בספטמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

התמוטטות המגדלים, המביאים למסקנה ש"אילו היה (ס') נשאר חי, קרוב לוודאי שהיו מוצאים אותנו, והוא עצמו היה מודיע על הישרדותו". הרב יוסף אינו מתעלם מן העובדה שאין מדובר בתרי רובי שבאו בבת אחת, אלא בזה אחר זה, אלא שהוא נוטה אחר דעת המקילים.

הרב יוסף מביא סיוע להכרעתו מן המעשה באמו של ה"חכם צבי", שהותרה להינשא על סמך עדותם של אנשים שראו שנהרג בעלה, ואחר כך חזר בעלה, ומקשה: "וכי בגלל זה עמדו מלהתיר את שאר העגונות?! אדרבא, מבואר באחרונים שהגאונים שבדורות ההם התירו את העגונות ולא השגיחו על המקרה הזה.

הקטע המעניין ביותר בתשובת הרב יוסף מתייחס להבדל שבין זמננו לבין תקופות קודמות. הרב דוחה את הדעה, ולפיה אין הבדל בין ימינו לימים שלפנינו: בעבר הרחוק, לא כל מי שניצול יכול היה ליצור קשר עם קרוביו, ולכן משקלה של היעדרות הבעל היה פחות מבימינו. אך כבר במאה הי"ח, הדגיש החתם סופר, שחי בהונגריה, את שינוי העתים, באמרו: **"אבל בזמננו אי אפשר שלא יתפשט הקול על ידי... דאר"**. והרב יוסף מדגיש: **"וכל שכן בזמננו בהתפתחות העצומה של כלי התקשורת הטלפון והאלחוט והמברקה עיתונים רדיו וטלוויזיה, אשר בכל הארץ יצא קום ובקצה תבל מליהם, וכמו כן רבו המטוסים הטסים מסוף העולם ועד סופו יום יום חדשים לבקרים"**.

הרב יוסף משתמש בכלים שהוטמנו בתקדימי הפסיקה ובוחן את הכללים על סמך מציאות ימינו ומסיק שיש מקום להקל, ובפרט בשאלת היתר העגונה ממגדלי התאומים שהובא לפניו.

בחפצם לתור אחר דרכי היתר עגונה, הצטרפו הרבנים יוסף וגולדברג לפוסקי העבר. זוהי חוליה נוספת בשרשרת החל מן בית דינו של דוד המלך; עבור לרב נטרונאי גאון בבבל, בן המאה התשיעית; דרך התשב"ץ, באלג'יר במאה הט"ו; דרך המבי"ט, בצפת במאה הט"ז; דרך הב"ח, בפולין במאה הי"ז; דרך הרב יצחק אלחנן ספקטור, בליטא במאה הי"ט; ועד להרב עוזיאל, בישראל במאה העשרים. הפוסקים אינם אדישים למצבה של העגונה. הם מסתכלים עליה בדעה קדומה, רצונם להתירה מכבלי עגינותה, אם הדבר אפשרי. הרמב"ם, הנשר הגדול, היטיב לפרוש את כנפיו על הסוגיה, ואלה דבריו: "אל יקשה בעיניך שהתירו החכמים הערווה החמורה בעדות... עכו"ם המסיח לפי תומו ועד מפי עד ומפי הכתוב ובלא דרישה וחקירה... שלא הקפידה תורה על העדת שני עדים בשאר משפטי העדות אלא

"כְּאֲשֶׁר שָׁמְעֵנוּ כִּן רְאִינוּ--בְּעִיר-ה' צָב-אוֹת בְּעִיר אֱלֹקֵינוּ אֱלֹקִים יְכוֹנֶנָּה עַד-עוֹלָם סְלָה."

מתוך פרק התהלים [תהלים מ"ח 9] שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום שני

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום טוב ונעים לכל בית ישראל!

יום ב', כ"ג באלול תשע"ו (26 בספטמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

בדבר שאין אתה יכול לעמוד על בוריו... אבל דבר שאפשר לעמוד על בוריו שלא מפי העד הזה... לא הקפידה תורה עליו, שדבר רחוק הוא שהעיד בו העד בשקר, לפיכך הקלו חכמים בדבר זה... כדי שלא תשארנה בנות ישראל עגונות".

~ ~ ~ ~ ~

ואולי אפשר להוסיף –

אין שמחה כשמחת איש באשתו וכשמחת עם ישראל עם בוראו.

תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה!

"כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ כִּן רְאִינוּ--בְּעִיר-ה' צָב-אוֹת בְּעִיר אֱלֹקֵינוּ אֱלֹקִים יְכוֹנֵנָה עַד-עוֹלָם סְלָה."

מתוך פרק התהלים [תהלים מ"ח 9] שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום **שני**

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום טוב ונעים לכל בית ישראל!